

Historia filozofii polskiej

Józef Tischner

Dr Magdalena Płotka

Józef Tischner - wprowadzenie

- Urodził się w 1931, zmarł w 2000.
- Studiował prawo na UJ
- W latach 1950-1955 odbywał studia teologiczne w krakowskim Wyższym Seminarium Duchownym.
- W latach 1955-1957 studiował filozofię na ATK oraz UJ, gdzie w 1963r, obronił doktorat z filozofii Husserla u R. Ingardena.
- W 1974 r. zyskał stopień doktora habilitowanego na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej ATK.
- Był postacią znaną z aktywności na niwie społecznej i publicystycznej.

Spór z tomizmem

- Źródłem sporu był zasadniczo różny od tomistycznego program uprawiania filozofii
- Wizja człowieka proponowana przez tomizm była dla Tischnera zbyt statyczna, uznająca prymat substancji nad relacją.
- W odniesieniu człowieka do Boga Tischner nie chciał widzieć relacji „stworzenie-Stwórca”, ile relacje do Dobra.
- Tischner kwestionuje także pogląd, jakoby jedyny, spełniający kryteria nakładane przez filozofię, dyskurs o Bogu mógł odbywać się w paradygmacie analityczno-dedukcyjnym wypracowanym w obrębie filozofii tomistycznej.
- Tischner chciał pozostać myślicielem chrześcijańskim.
- Uznawał, że etos filozofa powinien być budowany równoległe z etosem chrześcijanina.

Aksjologia Józefa Tischnera

- W aksjologii JT upatruje nie tyle gotowego systemu wartości, co raczej spostrzega, że człowiek – będąc najpierw Ja-aksjologicznym, uwikłanym w nieustający dialog z Drugim – nieustannie udziela sensu wartościom, które współtworzy.
- Wartości są ułożone hierarchicznie.
- Prawda stanowi wartość podstawową, gdyż otwiera przed człowiekiem drogę ku innym wartościom.
- Wartość najwyższa to dobro.
- Prócz dobra-wartości, istnieje także Dobro-transcendentale stanowiące aprioryczny i uniwersalny warunek pojawienia się i funkcjonowania wartości w świecie dostępnym człowiekowi.
- Rolę istotnego czynnika umożliwiającego realizację wartości odgrywa wolność ludzkiej woli.
- Im wartość wyższa, tym więcej ludzkiej wolności zaangażowanych jest na rzecz jej realizacji.
- Dlatego afirmacja Boga, będącego najwyższą wartością, stanowi akt podejmowany przez człowieka całą mocą jego wolności.

Agatologia

- Tischner idzie za Levinasem i Rosenzweigiem w zerwaniu ontologizowania czy substancjalizowania filozofii człowieka
- Prawdziwe bycie, ludzka egzystencja jest poza bytem, sytuuje się w etyce, nie w metafizyce.
- Zdaniem Tischnera to nie byt jest dobry lub zły, tylko człowiek może być dobry lub zły, ponieważ może przed drugim zapowiadać ocalenie lub potępienie.
- Byt jest etycznie indyferentny, ponieważ „pozostaje poza światem ludzkiego etycznego gospodarowania”.
- Dobro istnieje, co oznacza dla Tischnera, że dobro **jest ważne, obowiązuje**.
- „Nawet gdyby dobro okazało się iluzją, gdyby okazało się, że dobra nie ma, to i tak nie wynika z tego, że nie powinienem dawać chleba głodnemu”.

Zarzuty i nieporozumienia wobec filozofii Tischnera

Zarzut „kartezjanizmu”: solidaryzacja egotyczna=kartezjańskie cogito

Utożsamienie „sceny” z uniwersum bytów

Bagatelizowanie oryginalności Tischnera w stosunku do inspirujących go filozofów

Tischnerowska polemika z tomizmem nie miała na celu dyskwalifikacji tej orientacji myślowej